

РОЗДІЛ I

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Андрущенко Тетяна Петрівна

Вихователь комунального закладу

«Прилуцька спеціальна школа»

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «КОМПЕТЕНЦІЯ»

У статті наголошено на важливості компетентнісного підходу в умовах Нової української школи. Наголошено на необхідності здійснення ґрунтовного аналізу понять «компетентність» та «компетенція» з розкриттям їх сутності. Підкреслено визначальну спрямованість компетентнісного підходу навчально-виховного процесу. Здійснено аналіз різних підходів до визначення понять «компетентність» та «компетенція». Запропоновано власне тлумачення понять «компетентність» та «компетенція».

Ключові слова: сутність, тлумачення понять «компетентність» і «компетенція».

Andrushchenko Tetyana Petrovna

Educator of a communal institution

«Pryluts'ka spetsial'na shkola»

THE ESSENCE OF THE CONCEPTS "COMPETENCE" AND "COMPETENCE"

The article emphasizes the importance of the competence approach in the New Ukrainian school. Emphasis is placed on the need for a thorough analysis of the concepts of "competence" and "competence" with the disclosure of their essence. The defining orientation of the competence approach of the educational process is emphasized. An analysis of different approaches to the definition of "competence" and "competence". The own interpretation of the concepts "competence" and "competence" is offered.

Key words: essence, interpretation of the concepts "competence" and "competence".

Постановка проблеми. Сучасні демократичні зміни у шкільній освіті, що передбачають запровадження Закону «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, Концепції «Нова українська школа», розвиток різних форм освіти, як важливого чинника забезпечення права на освіту, обумовлюють сучасні тенденції та зміну підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

У Концепції Нової української школи наголошено на тому, що кожна дитина, незалежно від її здібностей, має право на успіх в житті, максимальне розкриття власних здібностей, яке може запропонувати якісна освіта. Тому забезпечення оптимальних умов навчання, виховання та розвитку школярів з особливими освітніми потребами є важливим завданням сьогодення.

Актуальність. Важливим напрямом реформування шкільної освіти дітей з інтелектуальними порушеннями в контексті реалізації основних положень Нової української школи є запровадження компетентнісного підходу до навчання.

Теоретичні напрацювання зарубіжних та вітчизняних вчених доводять ефективність запровадження компетентнісного підходу до шкільного навчання завдяки своїй різноплановості, багатогранності, системності та комплексності, що сприяє ефективності освітнього процесу, наповнюючи його практичним змістом (І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, І. Зимня, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Парамонова, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторський та інші). Автори наголошують на тому, що компетенція і компетентність є різними поняттями.

Мета статті полягає у висвітленні різниці між поняттями «компетентність» і «компетенція».

Виклад основного матеріалу. У наш час в наукових колах не існує єдиної думки щодо співвідношення між цими поняттями. На нашу думку необхідно здійснити ґрунтовний аналіз понять «компетентність» та «компетенція» з розкриттям їх сутності, адже вони визначають спрямованість навчально-виховного процесу.

У словникових джерелах поняття «компетентність» пов'язують з людиною, яка володіє компетенцією, або закладом чи органом управління, що має права для вирішення певного питання. Одним із смислів поняття «компетентність» є характеристика особистісних якостей людини, володіння компетенцією.

Щодо визначення поняття «компетенція», то в усіх словникових джерелах знаходимо загальну основу – зміст, тобто знання, які повинна мати особа; коло питань у яких людина повинна бути обізнана; досвід, необхідний для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правами, законами, статусом. Як бачимо, у словникових тлумаченнях поняття «компетенція» чітко відображено когнітивний (знання) і регулятивний (повноваження, закон, статус) аспекти цього терміну.

На думку І. Смагіна, поняття «компетентність» та «компетенція» тісно поєднані та підкреслюють дві взаємопов'язані характеристики цільової спрямованості сучасної освіти. Вони сполучені, але різні за сутністю, саме тому компетенції не можуть бути складовими компетентності й навпаки [5].

Зовсім інші, протилежні І. Смагіну, погляди висловили Л. Болотов, В. Серіков, В. Ледньов, Н. Нікандров і М. Ріжаков, які вважали, що компетенції та компетентності – це поняття тотожні в силу практичної орієнтованості сучасної освіти.

Низка дослідників (Т. Гудкова, С. Дружилова, Е. Зеєр, А. Павлова, Е. Симанюк) розглядали поняття «компетенція» та «компетентність», як синонімічні, тобто такі, що мають аналогічне значення.

У роботах В. Голованя, С. Шишова та В. Кальней поняття «компетентність» розглядається як здатність учня до діяльності, а під «компетенцією» – коло повноважень певної особи [2].

О. Овчарук вважає, що поняття «компетентність» – є оціночною категорією, яка висвітлює можливості людини успішно виконувати свої повноваження, а «компетенція» є соціально закріпленим освітнім результатом [3].

Аналіз дослідження М. Голованя свідчить про те, що під «компетентністю» автор розумів інтегроване утворення особистості, що об'єднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності. Вчений підкреслював, що компетентності людини динамічні, вони постійно змінюються (зі зміною світу, вимог до «успішного дорослого» тощо); мають діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями в конкретних галузях; виявляються в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе в конкретній ситуації; пов'язані з мотивацією на неперервну самоосвітню діяльність. Щодо «компетенції», то на думку дослідника, – це деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи або наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності людини у певній сфері.

А. Старєва у визначенні сутності поняття «компетентність» виділяла такі її складові, як «діяльність», «цінність» та «мотивація». Автор підкреслювала, що, по-перше, на відміну від знанневої характеристики («що»), акцентується увага на способі й характеристиці дії («як»); по-друге, науковець відзначала важливість ціннісної основи цього поняття для суспільства, держави, людства; по-третє, виокремлювала особистісні, зокрема мотиваційні характеристики компетентності, такі, як інтерес, ставлення тощо [6].

Для визначення поняття «компетентність» І. Родигіна обрала за критерій оточуючу суспільну дійсність (життя). Дослідниця виділяла головну особливість компетентності як педагогічного явища не специфічні предметні вміння та навички, не абстрактні загальнопредметні мисленнєві дії чи логічні операції, а конкретні життєві знання, вміння, дії, мотиви й досвід, які необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану тощо [4].

Висновки. Отже, здійснений аналіз різних підходів до визначення понять «компетентність» та «компетенція» дозволив дійти висновків, що слугують для нас підґрунтям формування власного тлумачення цього феномену. На нашу думку, компетентна людина повинна знати що і як робити (індикатором є знання), вміти робити, виконувати відповідні дії (індикатор – вміння), бажати це робити (індикатор – мотиви, інтереси), оцінювати, порівнювати, цінити зроблене (індикатор – навички, ціннісний досвід). Тобто, під компетентністю ми розуміємо набуту у процесі навчання інтегровану здатність учня, яка складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізуватися на практиці.

Щодо поняття «компетенція», у нашому дослідженні воно визначається, як відчужена, наперед задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення методичних прийомів ефективного реалізація компетентнісного підходу в навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. Педагогика. 2003. № 10. С. 8–14.
2. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С 23–30.
3. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ.: КІС, 2004. 112 с.
4. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків: Основа, 2005. 96 с.
5. Смагін І. І. Суспільствознавча компетентність учнів : поняття, зміст, структура. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2014. Вип. 4. С. 39–44.
6. Старєва А. М. Предметно-методична компетентність учителя суспільствознавчих дисциплін (в умовах запровадження нових Державних освітніх стандартів). Методист. 2013. № 4. С. 25–30.